

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. והא משונה הוא דאית ביה בזרני.....2
- ב. בעי רב אשי יש שנוי לצרורות לרביע נזק או אין שנוי לצרורות לרביע נזק ... הא מחמת ביעוט רביע נזק ויש שנוי או דלמא ... מחמת ביעוט חצי נזק ואין שנוי ... במקום שאי אפשר לה אלא אם כן מנתזת ובעטה ... תיקו.....2
- ג. היתה מהלכת ברה"ר והתיזה והזיקה ... מסתברא תולדה דרגל הוא ... התיזה ברה"ר והזיקה ברה"י ... חייב.....3
- ד. דרסה על הכלי ושברתו ונפל השבר על כלי אחר ושברו על הראשון משלם נזק שלם ועל האחרון משלם חצי נזק.....3
- ה. כשכשה בזנבה מהו ... הא אורחיה ... כשכוש יתירא מבעיא ליה ... כשכשה באמתה מהו ... יצרא קתקיף ליה ...הא אין כוונתה להזיק תיקו.....4
- ו. התרנגולין מועדין ... אבל קשרו אדם חייב ... אי דאצנעיה אנוס הוא ואי לא אצנעיה פושע הוא.....4
- ז. חייב בעל תרנגול ... איש בור ולא שור בור ... בדאדייה אדויי ... דליל הפקר ... נקשר מאליו פטור קשרו אדם חייב ... משום בורו המתנגל.....5
- ח. ברגלי אדם וברגלי בהמה.....6
- ט. כיצד השן מועדת לאכול את הראוי לה הבהמה מועדת לאכול פירות וירקות.....7
- י. אכלה כסות או כלים משלם חצי נזק.....8
- יא. במה דברים אמורים ברשות הניזק אבל ברשות הרבים פטור ואם נהנית משלמת מה שנהנית.....8
- יב. כיצד משלמת מה שנהנית אכלה מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית מצדי הרחבה משלמת מה שהזיקה מפתח החנות משלמת מה שנהנית מתוך החנות משלמת מה שהזיקה
- 9
- יג. וכן חיה שנכנסה לחצר הניזק וטרפה בהמה ואכלה בשר משלם נזק שלם.....10
- יד. ופרה שאכלה שעורין וחמור שאכל כרשינן וכלב שליקק את השמן וחזיר שאכל חתיכה של בשר ... דלאו אורחיה ואכלה ליה ע"י הדחק ... שונרא דאכל תמרי וחמרא דאכיל ביניתא משלם נזק שלם.....11
- טו. ההוא חמרא דאכל נהמא ופלסיה לסלא חייביה רב יהודה לשלם נזק שלם אנהמא ואסלא חצי נזק ... דאכל והדר פלים.....11
- טז. אכלה פת ובשר ותבשיל משלם חצי נזק ... בבהמה ... חיה בשר אורחיה הוא דמטוי

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

דף יט.

א. והא משונה הוא דאית ביה בזרני

כבר התבאר לעיל דף יח: שתרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי ותקע בקולו ושברו, אם יש שם אוכלים, ה"ז צרורות¹, ומשלם חצי נזק גם בזמן הזה.

ואם אין שם אוכלין, יש אומרים² שהוא כדין צרורות משונה, שיבואר להלן, ויש אומרים שדינו כקרן³.

ב. בעי רב אשי יש שנוי לצרורות לרביע נזק או אין שנוי

לצרורות לרביע נזק ... הא מחמת ביעוט רביע נזק ויש

שנוי או דלמא ... מחמת ביעוט חצי נזק ואין שנוי ...

במקום שאי אפשר לה אלא אם כן מנתזת ובעטה ... תיקו

בהמה שהזיקה⁴ בצרורות בדרך משונה, הדבר בספק אם השנוי גורם להחשב כדין קרן, וכשם שקרן משונה משלם חצי נזק, גם צרורות אינו משלם אלא רביע נזק שהוא חצי חיוב צרורות כדרכו, וכן יש ספק⁵ אם צרורות בשנוי חייב גם ברה"ר כדין קרן שחייב גם ברה"ר.

¹ שו"ע ונו"ג שצ"מ, ולדברי הרשב"א בדעת הר"ף משלם נזק שלם כדין רגל, כיון שהכניס ראשו בתוכו, הו"ל כגופו.

² שו"ע שם, וכמו שנתבאר לעיל שהוא ספק, והוא דעת הרא"ש.

³ רמב"ם פ"ב מ"ב מ"ה נזקי ממון, והסביר המ"מ דעתו שלא נסתפקו בצרורות בשנוי אלא כשיש שנוי בגוף המעשה, כגון צרורות בביעוט, אבל כאן שאין דרכו להכניס ראשו, אין זה שנוי בצרורות, אלא תולדה דקרן. ועיין ביאור הגר"א שם טז

⁴ שו"ע ונו"כ שם ז

⁵ עי' סמ"ע שם טז שמפרש כן דעת הרמב"ם והשו"ע שבשניהם הוי בעיא דלא איפשימא, ולצד זה שלקרן מדמינן ליה הו"ל גם כקרן שאינו משלם אלא מגופו כדין קרן תמה, אבל אין צד לומר שיהא כקרן ממש ויהא חייב ברה"ר חצי נזק מגופו, דסוף סוף אין כונתו להזיק אותו כלי, אלא לצד זה דלא מדמינן ליה לקרן, הו"ל כרגל ממש, ומשלם חצי נזק ברה"ר מן העליה. והמאירי פשיטא ליה שאין שנוי לצרורות, אלא כל שיש בו שנוי הו"ל קרן ממש, ומשלם חצי נזק מגופו, בין בחצר הניזק ובין ברה"ר, ודחה שיטת הרמב"ם, עיין שם.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ולפיכך בהמה⁶ שבעטה ברה"ר והתיזה צרורות⁷, ואפילו היתה מהלכת במקום שאי אפשר לה שלא תתיז, אין מוציאין מיד המזיק, שמא אין שנוי לצרורות והרי זה רגל שפטור ברה"ר. ואם תפס הניזק⁸ אין מוציאין מידו עד רביע נזק, שמא יש שנוי לצרורות וחייב ברביע הנזק. הוזיקה בצרורות בשנוי ברה"ר, חייב ברביע נזק, ואם תפס הניזק אין מוציאין מידו עד חצי נזק⁹.

ג. היתה מהלכת ברה"ר והתיזה והזיקה ... מסתברא תולדה דרגל הוא ... התיזה ברה"ר והזיקה ברה"י ... חייב

צרורות המנתזין מתחת רגליה בשעת הלכה, כבר התבאר שהם תולדה דרגל ודינם כצרורות, שהייב חצי ניזק ברשות הניזק ומשלם מכיסו, ופטור ברשות הרבים.

ואף על פי כן, אם¹⁰ היתה מהלכת ברה"ר והלכו צרורות והזיקו ברשות הניזק, חייב מדין צרורות.

ד. דרסה על הכלי ושברתו ונפל השבר על כלי אחר ושברו על הראשון משלם נזק שלם ועל האחרון משלם חצי נזק

⁶ שו"ע ונו"כ שם ו

⁷ ובעיטה בבהמה שנוי הוא, ואפילו היתה מהלכת במקום שאי אפשר לה שלא תתיז, והיינו דבגמרא איבעיא ליה דאפשר שבמקום כזה הו"ל רגל, כיון שבמקום זה אף בלא בעיטה היתה מתזת צרורות, ומ"מ כיון דלא איפשריטא גם זה בכלל הספק, כתב בערוה"ש שבירושלמי מיבעי כשעקרה עשבים בגופה ובקרנה אם הוא תולדה דרגל או תולדה דקרן, שאם בגופה ודאי רגל הוא ובקרנה ודאי קרן הוא, אלא כשעקרה בשניהם הוי ספק.

⁸ ותפיסה זו צריכה גם לדיני תפיסה קנס, שלדעת הרא"ש אינו מועיל אלא בגופו של מזיק, ומ"מ כיון שיש אומרים שאף בתפס שלא בגוף המזיק אין מוציאין, אפשר שגם בזה אין מוציאין, עי' מור, ב"י ב"ח ופרישה, ובשו"ע לא הזכיר תפס בגוף המזיק, ובסמ"ע הזכירו, וצ"ע.

⁹ אף אם תפס שלא בגוף המזיק, אף לדעת הרא"ש אין מוציאין מידו, שהרי יש צד שהוא רגל וחייב מדין צרורות, אלא שכבר כתב הרמ"א שם שלדעת הרא"ש אין מועיל תפיסה בספיקא דדינא.

¹⁰ שו"ע ונו"כ שם ד שבזה הולכים אחר מקום הנזק, ולפי"ז התיזה ברה"י והזיקה ברה"ר פטור, וכ"כ המאירי בהדיא, ובש"ג כתב שלדעת הר"י פטור, וכמו שכתב הרא"ש לשיטתו בדרסה על עץ ארוך ברה"ר והזיק ברשות הניזק, דכיון דאורחה לילך ברה"ר הו"ל כרגל ברה"ר ופטור, הי"ג בזה, אבל מדברי שאר הפוסקים משמע שרק בעין ארוך ס"ל להר"י שפטור, וביש"ש פרק ארבעה אבות סימן ד הסביר החילוק שבין דרסה והתיזה צרורות לבין דרסה על עץ ארוך, שבהתיזה צרורות אין זה אורחה כ"כ, ומ"מ לא הוי בכלל קרן לחייבו ברה"ר מאחר שאין לה דעת להתבונן, ולפעמים רגילה להתיז אבנים, משא"כ בדרף ארוך ס"ל להיש"ש שגם אדם פטור, עיין שם.

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר לעיל דף יז. שבעל חי שדרס על הכלי ברשות הניזק ושברו¹¹, ונפלו שברים על כלי אחר ושברו, על הראשון חייב מדין רגל, ועל השני מדין צרורות, ויש אומרים¹² שכן הדין אם נפלו שברים מן השני ושברו כלי שלישי.

דף יט:

**ה. כשכשה בזנבה מהו ... הא אורחיה ... כשכוש יתירא
מבעיא ליה ... כשכשה באמתה מהו ... יצרא קתקיף ליה
...הא אין כוונתה להזיק תיקו**

כשכשה בזנבה כדרכה והזיקה, ה"ז רגל¹³, כשכשה בזנבה יותר מכדרכה, יש אומרים¹⁴ שהוא רגל, ויש אומרים¹⁵ שהוא ספק קרן ספק רגל, וכן אם כשכשה באמתה והזיקה ה"ז ספק¹⁶.

**ו. התרנגולין מועדין ... אבל קשרו אדם חייב ... אי
דאצנעיה אנוס הוא ואי לא אצנעיה פושע הוא**

כבר התבאר לעיל דף יז. שאם אדם קשר חוט של אחר לרגל בעל חי, או אפילו לא קשרו, אלא שלקח חוט של אחר והניחו במקום מגולה ועי"ז נקשר ברגלו של התרנגול, חייב הוא במקום בעל החוט¹⁷ שחיובו יבואר לפנינו.

¹¹ שו"ע שם ה, ולפי מה שיתבאר להלן שצוררות שיש להם בעלים חייב בעל הצרורות, צריך לומר ששני הכלים הם של בעלים אחד, או באופן שפטור על נזקי הכלי מדין אש.

¹² שו"ע שם בשם יש מי שאומר, והוא כח כחו שכתב הרא"ש דאיפשימא לחיוב, וכתב הגר"א שדעת הרמב"ם אינו כן, אלא הוא ספק, וכן דעת התוס' בדף כב ע"א ד"ה ור"י. ועי' בערוה"ש. ועי' פתחי חושן חלק ו פרק ג הערה א בגדאי כח כוחו.

¹³ לעי"ז שכן דרך הבהמות כמבואר בטור שצ

¹⁴ טור שם כדעת הרא"ש לשון הרמב"ם ספ"ק מה' נזקי ממון בעיא ולא אפשימא שם (דף י"ט ע"ב) וכ"ה ויש מי שסובר שנפשטא וכו' דהא כי הדר וכי יאחזנה בזנבו וילך אפילו אכשכוש יתר קאי (וכן כתב הטור בשם אביו הרא"ש והביאו הרמ"א בהג"ה) ואין כן דעת הר"ב ז"ל אלא שהמשיב היה סבור שעל כשכוש כדרכו הוא שואל:

¹⁵ שו"ע ונו"כ שצ ב. כדעת הרמב"ם.

¹⁶ בזה לכו"ע הוי ספק, דבעיא היא כגמרא ולא איפשימא.

¹⁷ ומדברי הגר"א משמע שבין שקשרו בידים ובין כשהניחו במקום התורפה אין חיובו אלא במקום בעל החוט, וכשיש לתרנגול בעלים חייב בחלקו כאילו נקשר מאליו, ודלא כהסמ"ע, והסביר בערוה"ש שאין לפטור בעל התרנגול מפני שאדם אחר קשרו, דסו"ס הוא עשה הנוק, אבל כפת"ש כתב בשם הדגומ"ר שבקשרו אדם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

**ז. חייב בעל תרנגול ... איש בור ולא שור בור ... בדאדייה
אדויי ... דליל הפקר ... נקשר מאליו פטור קשרו אדם
חייב ... משום בורו המתגלגל**

עוד התבאר שם שתרגול שהיה חוט או חבל קשור ברגליו ושבר בו כלי דרך הילוכו ה"ז כדין רגל¹⁸, ואם בדרך זריקה שבר ה"ז כדין צרורות¹⁹.

לא נאמר דין צרורות לשלם חצי נזק²⁰, אלא בצרורות של הפקר²¹, או אפילו של בעלים, אלא שהבעלים שמרו באופן שאין לחייבו על נזק הצרורות, אבל אם לא שמרה הבעלים, אף על פי שהזיק ע"י זריקת בעל חי, חייב בעל הצרורות מדין אש שלא שמרו²².

ולפיכך, תרגול²³ שהזיק בחוט של אחרים, אם התרגול הוא של הפקר, חייב בעל החוט נזק שלם²⁴, ואם יש לו בעלים, אם הזיק דרך גרירה כדין רגל, שניהם משלמים כל אחד חצי נזק²⁵, ואם הזיק בדרך צרורות, בעל התרגול משלם רביע ובעל החוט ג' חלקים²⁶.

בידים הוא חייב בכל הנזק, ואם הניחו במקום התורפה שניהם חייבים, ובתהלה לדוד תמה על הדגומ"ר וסובר כמ"ש בשם הגר"א (לכאורה אפשר להוכיח כן ממשסה את הכלב שאין בעל הכלב נפטור מחלקו), והוסף שאם הזיק לאחר שנת, אף שיש לתרגול בעלים פטור בעל התרגול מדין איש בור וכו'.
18 רמ"א שם י דכל המחובר לגופו כגופו דמי.

19 המאירי כתב בשם הראב"ד שבדרך זריקה חייב חצי נזק מדין קרן ולא מדין צרורות, ובדף יז ע"ב גבי היתה מושכת בקרון נראה שהסכים לדבריו, ונראה שמפרש מושכת בקרון ונתגלגל הקרון שלא מכח משיכת הבהמה, אלא כעין זריקה, וע"ז הקשה מ"ש מדליל שמשלם ח"ג, ותירץ דליל לאו אורחיה היא והו"ל תולדה דקרון, ובעגלה אורחיה הוא, עיין שם.

20 רמ"א שם

21 קצת צ"ע צרורות הפקר ברשות הניזק היכי משכחת לה, ואף בצרורות ממש נראה דכל המונח ברשותו אינם הפקר, וכ"ש לפי מ"ש הרמ"א גבי חוט, וע"י בנה"מ סימן רכט שאין אדם זוכה בדבר שאין בו דין ממון, מיהו אפשר דלא בא לאפקוי אלא של משהו אחר, וצ"ע. פתחי חושן שם פרק ו הערה מד

22 עפ"י דברי הרא"ש והמור דהו"ל כאבנו סכינו ומשאו שהזיקו ברוח מצויה, וכמ"ש בסימן תיא סעיף ד.

23 רמ"א שם

24 וכתב הטור בשם הרמ"ה שחייב משום אש וחייב על הכלים (בסמ"ע שם כתב או משום רגל או משום אש, אפשר שהסמ"ע לצדדים קאמר, שאם יש לתרגול בעלים והחוט שלו חייב משום רגל), ונראה שהוא מדין אבנו סו"מ, וע"י ביאור הגר"א, ועיין ביש"ש פ' כיצד סימן ח אמאי לא הוי בור הממתגלגל ועיין בדברי משפמ.

25 זה חייב נזק שלם מדין רגל, וזה מדין אש, וכששניהם חייבים נזק שלם כל אחד משלם חצי נזק.

26 כיון שאצל התרגול הוא צרורות, ואף כשאין לו שותף בנזק משלם חצי נזק, עתה כשיש לו שותף משלם חצי חיובו, והוא רביע נזק, ובעל החוט שמעיקר הדין חייב נזק שלם, חייב בשאר הנזק, וכתב בערוה"ש שה"ה אם היה הנזק ברה"ר שבעל התרגול פטור ברגל ובצרורות, חייב בעל החוט בכל הנזק, וע"י תהל"ד מה שתמה על דברי המהר"ם בתוס' ד"ה וכי.

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ח. ברגלי אדם וברגלי בהמה

כבר התבאר לעיל דף ו. שאם הניח תקלה ברה"ר²⁷ ונתגלגלה למקום אחר ע"י רגלי אדם, והזיק בשעת גלגול, חייב²⁸ המגלגל בכל הנזק²⁹.

הנוהג במכונת והתיזה אבן והזיקה, וכ"ש כשע"י המכונת ניתזו מים מתוך שלולית שעל הכביש כשהמכונת עוברת במהירות והזיקו חייב כאדם המזיק. אולם יש לדון שאם הם דברים קטנים שאינם נראים כל כך פטור³⁰.

ואם האבן או המים שניתזו הונחו שם ע"י אדם, יש לדון אם שניהם חייבים³¹, או שהמניח חייב³².

אך אם ניתזה האבן משום שנהג במהירות מופרזת³³, וכ"ש כשרואה שלולית מים במקום שבני אדם עוברים סמוך לו חייב, אפילו אם השלולית או התקלה הונחה ע"י אחר.

וכן בשלולית של מי גשמים המצויים בכבישים בימות החורף, והנוהגים נוסעים מבלי להתחשב בהולכי רגל ומתיזים מים ומקלקלים בגדי העוברים, ואף כשנוסע שלא במהירות מופרזת אין מקום לפוטרו משום שיש לו רשות לנסוע³⁴.

²⁷ שו"ע ונו"ג שם ג,

²⁸ והוא בכלל אדם המזיק, ולפי"ז חייב גם על הכלים, ונראה שאע"פ שא"א לגבות מהאדם פטור בעל התקלה, וכתב בערוה"ש דלא דמי לאדם ושור או אדם ובור דשניהם שותפים בנזק, שלא אמרו בן אלא באדם שלא בכונה, אבל כאן שפשע הוי ככונת נזק. ולכן יש להזהר כשאדם רואה תקלה ברה"ר שיסלקה למקום שלא יבא לידי נזק, אבל כמה שמסלקו לצדי הרחוב אינו נפטר.

²⁹ ובשו"ע כתב בטעם חיוב המגלגל משום שהוא פושע בהזיק זה, ואף על פי שאין דרך בני אדם להתבונן בדרכים, כתב הסמ"ע דכולי האי אין לו להשתגע בהליכתו שיתזו ויזיק דרך הליכתו, ופושע הוא וחייב בכולו, והוא מדברי התוס' והרא"ש. וכתבו התוס' שאין לחייב בעל התקלה מדין אש, משום שיש כאן מעשה אדם בר דעת, וכונתם דכל כח אדם בר דעת אינו ככח אחר מעורב, וכאילו נסתלקו מעשי ראשון.

³⁰ פתחי חושן שם פרק ג הערה טז

³¹ ואף על פי שלגבי בור המתגלגל ברגלי אדם קיי"ל בסימן תיא סעיף ג שהמגלגל חייב בכל הנזק, שאני התם שהמגלגל פושע, וכמ"ש הסמ"ע שאין לו להשתגע בהליכתו ולהתיז תקלה (ע"י פרק ח), אבל הנוהג במכונת באופן הראוי אין זה שגעון

³² יש לומר שאין דרך נוהג במכונת להתבונן במכשולים קטנים שאינם נראים, ויש לפוטרו דומיא דאדם שאין דרכו להתבונן בדרכים, וממילא חייב בעל התקלה בכל.

³³ דהוי כשגעון

³⁴ שלא פטרו המהלך ברשות אלא בהזק ולא בהזיק, והרי גם להולכי רגל יש רשות להלך במדרכה.

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

אם נתגלגל ע"י רגלי בהמה והזיקה בדרך הילוכה³⁵ הרי בעל הבהמה שותף לנזק מדין רגל³⁶, וכל אחד משלם חצי הנזק.

הזיקה בשעת גלגול דרך התזה³⁷, הרי בעל הבהמה חייב מדין צרורות³⁸, שאינו משלם אלא חצי נזק, שבעל הבהמה משלם חצי חיובו, והשאר על בעל התקלה. ולכן משלם בעל הבהמה רביע נזק ובעל התקלה ג' רביעי הנזק.

הזיק לאחר שנחה התקלה במקום אחר³⁹, בין שנתגלגל ברגלי אדם ובין ברגלי בהמה חייב בעל התקלה בכל הנזק כדין בור.

ט. כיצד השן מועדת לאכול את הראוי לה הבהמה מועדת לאכול פירות וירקות

כבר התבאר לעיל דף ב: ג. בשן האמור⁴⁰ בתורה (שם) ובער בפְּשָׁה אַחֵר⁴¹ הוא בהמה האוכלת דברים הראויים לה ונהנית באכילתן, וכל הדומה לו, כגון שנתחככה בכותל להנאתה או שנתגלגלה על הכלים להנאתה והזיקה וכיוצא בזה, ה"ז בכלל תולדה דשן, וחייב נזק שלם.

³⁵ שו"ע ונו"כ שם ד, ואם גלגלה בהמה דבר של הפקר שלא הונח שם ע"י אדם והזיק לאחר שנה, ה"ז בכלל איש בור ולא שור בור ובעל הבהמה פטור מכלום, אבל כשגלגלה דבר שיש עליו חיוב בור, כיון שהיה לו לסלקו ולא סילק ה"ז כבורה.

³⁶ ואיירי שהזיק בחצר הניזק, דאל"ה אין דין רגל ש"ך שם סק"א, וכתב באולם המשפט דהיינו כשהוא מחובר לגופה שיש לה דין רגל, וצ"ע. וכתב בערוה"ש שאם הוא ברה"ר בעל הבהמה פטור ובעל התקלה משלם הכל, ובמהרש"א הקשה דאם בחצר הניזק הרי אין דין בור, והיכי משכחת לה שיתחייב בשניהם, וכתב ליישב בדוחק דאיירי שהתזוה ברה"ר והזיקה ברה"י, עיין שם. ומשמע עוד בש"ך שם שאם הזיקה בדרך ביעוט שהוא משונה הו"ל קרן תמה ברה"ר שמשלם ח"ג, ולפי"ז משלם בעל הבהמה רביע נזק (ולאחר תפיסה) ובעל התקלה ג' רביע, ובערוה"ש משמע שבור המתגלגל לדעת הרבה פוסקים יש לו דין בור, ופטור על הכלים, וצ"ע.

³⁷ שו"ע ונו"כ שם ה

³⁸ ולפי מ"ש הרמ"א בס"י שצ"ע סעיף י שבצרורות שיש להם בעלים חייב בעל הצרורות מדין איש, צריך לומר דכאן איירי בתקלה שהפקירה, אבל כשלא הפקירה חייב הוא בכל הנזק ובעל הבהמה פטור, וגם ברישא כשהזיקה דרך הילוכה כדין רגל נראה שבעל התקלה חייב בכל. פתחי חושן שם פרק ח הערה ו

³⁹ שו"ע ונו"כ שם ו ורמ"א סימן שצ"ע סעיף י, ומשמע בערוה"ש שאדם המגלגל יש לו דין גורם בנזקין, שאפשר שאילו היה נשאר במקומו לא היה מזיק, ונראה שמדין בור אין לחייב המגלגל, אף על פי שגלגלו יותר מג' טפחים, כיון שנעשה בשוגג, ואף על פי שהתוס' והרא"ש קראוהו משתגע, מ"מ אינו מזיד, ורק באדם המזיק חייב, וחיוב בעל התקלה, אף על פי שלא הניחו במקום שהזיק, כיון שהניחו במקום שמצוי רגלי אדם ובהמה כרוח מצויה הוא. פתחי חושן שם הערה יט

⁴⁰ שו"ע ונו"כ חו"מ שצ"א א

⁴¹ סמ"ע שם א, ועיי"ש בביאור הגר"א ב

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וכל בהמה שהזיקה⁴² באופן שיש לה הנאה מכך, הרי זה בכלל שן, וחייב נזק שלם, או אפילו לא אכלתן אלא הפסידתן בדרך הנאה, חייב דומיא דרגל, מה רגל לא הפסידן לגמרי אלא דרסה עליהם והפסידתם חייב, כך גם שן אפילו לא אכלתן והפסידתן לגמרי אלא הפסידתן להנאתה ולא כלתן לגמרי חייב, לפי שכל מה שהיא מזקת בדבר שהיא נהנית כגון שנתגלגלה על פירות להנאתה⁴³, ונתקלקלו חייב.

י. אכלה כסות או כלים משלם חצי נזק

אכלה דברים שאינם ראויים לה⁴⁴, כגון כסות או כלים, ה"ז בכלל קרן⁴⁵.

יא. כמה דברים אמורים ברשות הניזק אבל ברשות הרבים פטור ואם נהנית משלמת מה שנהנית

⁴² שו"ע ונו"כ חו"מ שצא א

⁴³ המחבר כתב מינפה פירות להנאתה, פירש בשיטה מקובצת [ב"ק ג' ע"א] דוקא שרבעה על הפירות להצטנן או לשכב להנאתה. דאין לומר הטילה גללים, דאיזה הנאה עשו לה הפירות משאם לא היו שם. ורש"י [שם י"ח ע"ב ד"ה דדחיק] שפירש שנתגלגלה עליהם בדרך סוסים, משמע דלא ס"ל דבעינן שיהא לה יותר הנאה ע"י הפירות. ולהשיטה מקובצת צ"ל דבההיא דשף צלמי כ"ג ע"ב ופירש כגון צורות רכות בולטות, דעי"ז היתה לה הנאה יותר ע"י הצורות.

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם ב

⁴⁵ שאין דרכה בכך ומשונה הוא, וכתב הסמ"ע דמ"מ חייב ברה"ר ולא אמרינן שגם המניח כליו ברה"ר ה"ז משונה, והרי כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור שכן לפעמים מניח אדם כליו ברה"ר לשעה קלה לנוח, ואין זה שנוי, ובערוה"ש הוסיף שבמעשה לא אמרינן כל המשנה וכו', וצ"ע מסימן תב סעיף א.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר דף ב. ודף ג. ששן אינו חייב אלא ברשות הניזק ולא ברה"ר⁴⁶ ומ"מ חייב⁴⁷ לשלם⁴⁸ מה שנהנית באכילתה⁴⁹ ויש אומרים⁵⁰ דהיינו ששמן מה שאכלה כאילו היה תבן, ויש אומרים⁵¹ שמשלם כשווי שני שלישי מדמי שעורים ואם אכלה דברים המזיקים לה אינו משלם כלום⁵².

וכן בכל מקום שנהנית הבהמה⁵³, אף על פי שפטור מדין מזיק, חייב לשלם מה שנהנית.

יב. כיצד משלמת מה שנהנית אכלה מתוך הרחבה משלמת

מה שנהנית מצדי הרחבה משלמת מה שהזיקה מפתח

החנות משלמת מה שנהנית מתוך החנות משלמת מה

שהזיקה

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם ז

⁴⁷ שו"ע ונו"כ שם ה

⁴⁸ וכתב בקצה"ח דתשלומי מה שנהנית אינו מדין נזיקין לשלם ממיטב, שאינו אלא כבעל חוב, וגם לא שייך טעם דנעילת דלת, ודינו בזיבורית, וכן הוא בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' יג, וכתב שם שאינו משלם מן העליה (היינו מעידית), דכ"ש הוא מחצי נזק, ומ"מ אינו משלם מגופו בלבד אלא כחוב הוא, עיין שם, ועיי' אור שמח פ"א מה' נזקי ממון ה"ב שהאריך בזה.

⁴⁹ ולכאורה נראה שאף ברשות המזיק, אף על פי שפטור מדין שן, מ"מ משלם מה שנהנית. ובש"מ בשם הרא"ש ור"פ כתב שאף באכילה משונה שחיובו ח"נ מדין קרן, היינו דוקא כשהחצי נזק הוא יותר ממה שנהנית, אבל אם נהנית יותר מחצי נזק, משלם מה שנהנית, ולפי"ז צריך לומר דמ"ש בשו"ע סעיף ו גבי כלב שהמית חתול בדין דמי הנבילה שברה"ר משלם מה שנהנית שאכילה אינו שנוי וכו', דמשמע אילו היה שנוי היה משלם חצי נזק, איירי ג"כ כשהח"נ הוא יותר ממה שנהנית. פתחי חושן שם פרקו הערה פב

⁵⁰ שו"ע שם, ואפילו אכלה בשר, ואפילו אכלה יותר ממה שרנילה לאכול באכילה אחת, אינו משלם אלא כשיעור תבן באכילה אחת (כן כתב ביש"ש), שייכול הבעלים לומר לא הייתי מאכילה כי אם תבן, וזהו הנאתו ולא יותר, סמ"ע. וכתב בערוה"ש שאם ידוע שמאכילה תמיד שעורים משלם דמי שעורים כפי שווים.

⁵¹ רמ"א שם, והוא דמי שעורים בזול, דאנן סהדי שאף מי שאינו מאכיל לבהמתו שעורים, אם היה מוצא בזול, והיינו שלישי פחות משוויים, היה מאכילה. ונראה שאע"פ שאכלה בשר אינו משלם אלא דמי שעורים בזול, שאין דרך להאכיל בשר לבהמתו אפילו בזול, וגם בזה אפשר שאם ידוע שדרכו להאכיל בשר משלם דמי בשר, והיש"ש מפרש שאם רגיל לתת לה שעורים באקראי משלם דמי שעורים בזול, אבל אם אינו רגיל אלא בתבן אינו משלם אלא דמי תבן, עיין שם.

⁵² כיון שלא נהנית, ומדין שן פטור כיון שהוא ברה"ר, סמ"ע, ומשמע שאם אכלה ברשות הניזק דברים המזיקים לה חייב, משום דסוף סוף שן הוא משום שבשעת אכילתה להנאתה נתכוונה, ומה"ט נראה גם מה שאינו חייב מדין קרן ברה"ר, משום דכיון שיש לה הנאה באכילתה אינו בדין קרן, וכתב היש"ש שאם אכלה הרבה ומתוך כך חלתה, אף על פי שלא נהנה, מ"מ משלם מה שנהנית בתחלת אכילתה כשיעור הראוי לה ומה שאכלה אח"כ יותר מדי איהי דאוקה אנפשה. פתחי חושן שם פה

⁵³ כגון נפלה לגינה באונס ולא נחבטה מתוך שנפלה על הפירות.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר שכל מקום שיש לבעל הפירות רשות להניח שם פירותיו, ה"ז כחצר הניזק לענין חיוב שן, וכן צידי הרחבה שלפני הבתים שהוא מקום גבוה ומובדל מרה"ר⁵⁴, ומיוחד לכל אחד להניח שם פירותיו.

ואם נכנסה הבהמה מרה"ר לצידי הרחבה ואכלה שם⁵⁵, חייב כדין שן, אבל רחבה עצמה דינה כרה"ר ומשלמת מה שנהנית⁵⁶, שיש גם לבהמה רשות להלך שם, ואם הלכה שם ואכלה, דינו כשן ברה"ר, אף על פי שהחזירה ראשה לתוך צידי הרחבה, וכן אם אכלה מפתח החנות, והוא מקום שלפני החנויות שמניחים שם תריסים ושומחין שם פירותיהם.

היושבים בשולחנות⁵⁷ בשוק ופירותיהם עליהם דינה כשן ברה"ר, כיון שיש לבהמה רשות להלך שם, והיה על בעל הפירות לשמור פירותיו, ואף בחצר הניזק עצמו אם הניח הפירות קרוב לרה"ר, ואכלתן הבהמה ע"י החדרת ראשה דינו כשן ברה"ר⁵⁸. אפילו במקום שהיה⁵⁹ עד עתה רשות הניזק, אלא שהקצה מקום זה לבני רה"ר, דינו כרה"ר.

יג. וכן חיה שנכנסה לחצר הניזק וטרפה בהמה ואכלה בשר

משלם נזק שלם

כבר התבאר לעיל דף טז: שחיה שטרפה בהמה⁶⁰, ואכלתה או שאכלה בשר חי, אורחה היא ומשלם נזק שלם, ברשות היחיד, וברשות הרבים פטורה משלמת מה שנהנית כדין שן. ובאריה כבר התבאר שי"א⁶¹ שאם טרף ואכל מיד דינו כקרן.

⁵⁴ ערוה"ש שצא

⁵⁵ שו"ע ונו"כ שם ט

⁵⁶ ועי' תוס' רעק"א במשנה בפ' כיצד הרגל שהקשה אמאי משלמת מה שנהנית, כיון שהניח פירותיו ברה"ר הו"ל הפקר, (ועי' בפתחי חושן דיני אבידה פרק ד סעיף יב שנחלקו הפוסקים במניח הפציו ברה"ר אם נעשה הפקר שמוטר לזכות בו, אלא שרעק"א מקשה שנעשה הפקר מכח תקנת חז"ל, כמו מוציא תבנו, ואפשר שלא תיקנו חז"ל שכל הקודם זכה אלא בדבר שיש חשש שיוזקו בו, כגון תבן או גלל במקום דריסת רבים, אבל במניח פירות בקרן זוית, מנין לנו שתיקנו חז"ל בזה שנעשה הפקר, ועי' ב"ק דף כ ע"ב ובתוס' שם ד"ה אפקורי).
⁵⁷ ערוה"ש שם.

⁵⁸ ולענ"ד חידוש הוא, שהרי מפתח החנות משלם נזק שלם. פתח חושן שם הערה צו

⁵⁹ שו"ע ונו"כ שם ב וכתב בערוה"ש עפ"י דברי התוס' שאפילו לא הפקיר ממש רשותו אלא הניחו לשמוח שם פירותיו אבל כל זמן שאין שם פירות יכולים בני רה"ר להלך שם, פטור, ולא דמי לצידי הרחבה שהוא מקום גבוה ומובדל מרה"ר, אבל כאן איירי במקום שהוא שוה לרה"ר.

⁶⁰ שו"ע ונו"כ שצא ו

⁶¹ סמ"ע שם ו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

יד. ופרה שאכלה שעורין וחמור שאכל כרשינן וכלב שליקק את השמן וחזיר שאכל חתיכה של בשר ... דלאו אורחיה ואכלה ליה ע"י הדחק ... שונרא דאכל תמרי וחמרא דאכיל ביניתא משלם נזק שלם

למרות שהתבאר שאם אכלה דברים שאינם ראויים לה⁶², כגון כסות או בליים, ה"ז בכלל קרן⁶³, אבל דברים שדרכה לאכול ע"י הדחק ה"ז בכלל שן, כגון פרה שאכלה שעורים, חמור שאכל כרשינן, כלב שלקק את השמן, חזיר שאכל חתיכת בשר, וחתול שאכל תמרים.

טז. ההוא חמרא דאכל נהמא ופלסיה לסלא חייביה רב יהודה לשלם נזק שלם אנהמא ואסלא חצי נזק ... דאכל זהדר פלים

בהמה שראתה לחם⁶⁴ בסל ושברה הסל ואכלה הלחם, חייב מדין שן גם על הסל, שכן דרכה לשבר את הסל כדי לאכול הלחם.

אכלה תחלה הלחם ואח"כ שברה הסל, חייב על הסל כדין קרן, ויש אומרים⁶⁵ שאם לעסה מן הסל בשעת אכילה ה"ז בכלל שן.

טז. אכלה פת ובשר ותבשיל משלם חצי נזק ... בבהמה ... חיה בשר אורחיה הוא דמטוי

⁶² שו"ע ונו"כ שם ב

⁶³ שאין דרכה בכך ומשונה הוא, וכתב הסמ"ע דמ"מ חייב ברה"ר ולא אמרינן שגם המניה כליו ברה"ר ה"ז משונה, והרי כל המשנה ובא אחר ושינה בו פמור שכן לפעמים מניה אדם כליו ברה"ר לשעה קלה לנוח, ואין זה שנוי, ובערוה"ש הוסיף שבמעשה לא אמרינן כל המשנה וכו', וצ"ע מסימן תב סעיף א.

⁶⁴ שו"ע ונו"כ שם יד

⁶⁵ בערוה"ש מדויק מלשון השו"ע שאינו חייב על הסל נזק שלם אלא כשהלחם היה מונח באופן שקשה להניע אל הלחם כי אם ע"י שבירת הסל, ולפי"ז אם היה הלחם מונח בריוח וקלקלה את הסל, ה"ז משונה, ובשם רש"י ונ"י כתב שפירשו שדרכה ללעוס את הסל יחד עם הלחם, ולפי"ז אפילו היה מונח בריוח, אם לעסה בסל יחד עם הלחם הו"ל שן.

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר שאכלה דברים שאינם ראויים לה⁶⁶, כגון כסות או כלים, ה"ז בכלל קרן⁶⁷, ובכלל זה אם אכלה בשר או תבשיל שאין דרכה בכך⁶⁸, ובן חיה שאכלה פת או תבשיל⁶⁹.

⁶⁶ שו"ע ונו"כ שם ב

⁶⁷ שאין דרכה בכך ומשונה הוא, וכתב הסמ"ע דמ"מ חייב ברה"ר ולא אמרינן שגם המניח כליו ברה"ר ה"ז משונה, והרי כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור שכן לפעמים מניח אדם כליו ברה"ר לשעה קלה לנחה, ואין זה שנוי, ובערוה"ש הוסיף שבמעשה לא אמרינן כל המשנה וכו', וצ"ע מסימן תב סעיף א.

⁶⁸ שו"ע ונו"כ שם ג

⁶⁹ ומשמע מלישון השו"ע בסעיף ו שגם בשר מבושל אין דרך חיה לאכול.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>